

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

รัฐธรรมนูญ กับการเมืองไทย

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม

ศาสตราจารย์นฤนิติ เศรษฐบุตร

รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย

รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) นรนิติ เศรษฐบุตร

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2558

นรนิติ เศรษฐบุตร, 2484

รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย.

1. กฎหมายรัฐธรรมนูญ--ไทย.
2. ไทย--การเมืองไทยและการปกครอง.

KPT 2070

ISBN 978-616-314-186-6

ISBN (ebook) 978-616-314-262-7

ลิขสิทธิ์ของศาสตราจารย์ (พิเศษ) นรนิติ เศรษฐบุตร
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนสิงหาคม 2558

จำนวน 2,000 เล่ม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) กันยายน 2559

จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232

(สำนักงานศูนย์รังสิต โทร. 0-2564-2859-60)

e-mail address: unipress@tu.ac.th

จัดจำหน่ายโดยบริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

เลขที่ 1858/87-90 ถนนบางนา-ตราด

แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260

โทร. 0-2739-8000 โทรสาร 0-2751-5999

<http://www.se-ed.com>

พิมพ์ที่บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด

นางสุนิสา อินนุรักษ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

แบบปกโดยนายณรงค์ฤทธิ์ สิงห์ทอง

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมีนาคม 2550 จำนวน 2,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนเมษายน 2553 จำนวน 1,000 เล่ม (ฉบับพิมพ์เพิ่ม)

พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนสิงหาคม 2558 จำนวน 2,000 เล่ม

ราคาเล่มละ **300.- บาท**

สารบัญ

	หน้า
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2)	(7)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1)	(9)
บทที่ 1 รัฐธรรมนูญกับการพัฒนาการเมือง	1
บทที่ 2 แนวคิดประชาธิปไตยของไทยที่กำหนด ในรัฐธรรมนูญฉบับแรก	31
บทที่ 3 สถาบันและกิจการการเมืองใหม่ ที่ปรากฏตามรัฐธรรมนูญ	61
บทที่ 4 การเมืองตามนัยรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรก (10 ธันวาคม พ.ศ. 2475)	95
บทที่ 5 รัฐธรรมนูญถูกใช้เป็นเครื่องมือของเผด็จการ	155
บทที่ 6 การเมืองที่ปรับเปลี่ยนไปตามนัยของรัฐธรรมนูญ	191
บทที่ 7 การปฏิวัติรัฐธรรมนูญ	245
บทที่ 8 การเปลี่ยนแปลงตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	295

บทที่ 9	นัยของรัฐธรรมนุญกับการแก้ไขรัฐธรรมนุญ	
	พ.ศ. 2550	333
บทที่ 10	การเมืองในการแก้ไขรัฐธรรมนุญ	365
บทที่ 11	สรุป	397
บรรณานุกรม		403

คำนำ

(ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2)

หนังสือ รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย ฉบับนี้เมื่อพิมพ์ครั้งแรกนั้น มีผู้สนใจค่อนข้างมาก ทางสำนักพิมพ์จึงได้จัดพิมพ์เพิ่มขึ้นทันที ทำให้ไม่มีเวลาที่จะแก้ไขเพิ่มเติมได้เลย แม้กระทั่งคำผิด มาครั้งนี้พอมีเวลาจึงได้จัดการแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหา ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่ได้ใช้อยู่เป็นเวลาประมาณเจ็ดปีเข้ามาด้วย

ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นขณะที่มีการใช้รัฐธรรมนูญนั้นแสดงให้เห็นทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นและเป็นไปในสังคม สิ่งที่เรามาบันทึกไว้เพื่อการศึกษาที่น่าจะคงทน แม้เหตุการณ์จะผ่านไปแล้วก็ตาม ซึ่งในความเป็นจริงเหตุการณ์อาจเกิดซ้ำรอยอีกก็ได้

ในการพิมพ์ครั้งที่ 2 นี้ ขอขอบพระคุณทางสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เป็นผู้ดูแลเรื่องการจัดพิมพ์ด้วยความระมัดระวัง เพราะหนังสือวิชาการนั้นมีความจำเป็นที่ทางสำนักพิมพ์ต้องหาผู้ดูแลและตรวจทานเป็นอย่างดี เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาด

ข้อมูลและความคิดเห็นเป็นของผู้เขียนต้องรับผิดชอบ หากข้อเท็จจริงบกพร่องประการใด ผู้เขียนต้องขอภัยและยินดีจะแก้ไข เพราะมิใช่เจตนาโดยแท้ที่จะทำให้ผิดพลาด

บรรณิทธิ เศรษฐบุตร

“คุ้มครู” กรุงเทพมหานคร

มิถุนายน 2558

คำนำ

(ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1)

หนังสือ รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย เล่มนี้เป็นงานเขียนที่ผมได้คิดและทำมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ตามแต่เวลาที่จะมีให้ทำได้ และเป็นเวลาตั้งแต่ยังทำงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ขอเวลาพักไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม จึงมีชิ้นงานใหม่ที่มาทำเสร็จในเวลาไม่กี่วันนี้ จนดูจะทันสมัยและเหตุการณ์เกินไป

ทั้งนี้ได้มีความตั้งใจว่าในการพิมพ์ครั้งแรกอยากจะให้ทางสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผู้พิจารณาเสียก่อน เพราะเป็นงานที่เริ่มทำขณะยังกินเงินเดือนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในชีวิตทั้งที่เรียนหนังสือและทำงานก็อยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นเวลานานมาก

ในการศึกษาและเขียนหนังสือเล่มนี้ ได้รับความสนับสนุนและความเอื้อเฟื้อจากผู้คนทั้งหลายมากมาย ทั้งตั้งแต่ระยะต้นจนถึงระยะสุดท้าย ก่อนที่จะจัดต้นฉบับเสร็จเรียบร้อย จึงขอขอบคุณไว้ให้ประจักษ์โดยไม่ต้องเอ่ยนามซึ่งมีทั้งเพื่อนทั้งศิษย์

แม้จะได้พยายามตรวจทานข้อมูลและให้ความสนใจที่จะเสนอความคิดในมุมมองของคนอื่นเอาไว้ให้ประจักษ์ก็ตาม แต่ความคิดของผมนักคงเป็นความคิดหลัก ซึ่งหากผิดพลาดอย่างไรก็ขอรับเอาไว้

ที่ต้องขอบคุณไว้อีกด้วยคือสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ผมเองจะรู้จักใกล้ชิดดีมาก เคยทำงานผูกพันกันมานาน

บรรณานุกรม เศรษฐกิจ

กรุงเทพฯ

กุมภาพันธ์ 2550

“ณ ที่นี้ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

เวลาย่ำรุ่ง

คณะราษฎรได้ก่อการโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพื่อความสุขของชาติ”

หมุดทองเหลืองซึ่งฝังอยู่ ณ พื้นลานพระบรมรูปทรงม้า เป็นจุดที่
นายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎรได้อ่าน
แถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง ต่อหน้าแถวทหารและประชาชน
แสดงเจตนารมณ์ของคณะราษฎรในการก่อการอภิวัฒน์หรือเปลี่ยนแปลง
การปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

รัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกที่เรียกว่าฉบับ 10 ธันวาคม 2475
นี้ เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ใช้มายาวนานที่สุดในรอบ 75 ปี ของการสร้าง
ประชาธิปไตยในเมืองไทยคือเป็นเวลา 14 ปี และเป็นฉบับที่เปลี่ยน
ถ้อยคำว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” จาก
ธรรมนูญการปกครองฉบับแรกมาเป็น “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชน
ชาวสยาม”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงลงพระปรมาภิไธย
และพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ก้าวหน้าที่สุดและมี
เนื้อหาส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยมากที่สุดอีกฉบับหนึ่งในช่วงขณะนั้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้เวลายาวนาน
ที่สุดในประเทศไทยคือเกือบ 10 ปีเต็ม หลังจากการครองอำนาจอย่าง
ยาวนานของเผด็จการทหารหลายคณะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับการร่างอย่างอิสระมาก มีบทบัญญัติ
การประกันและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้มากกว่า
รัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่เคยมีมาก่อนหน้านี้เช่นกัน กล่าวกันว่าเป็นฉบับ
ที่มีข้อบัญญัติที่จะทำให้เมืองไทยมีการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย
มากที่สุดอีกฉบับหนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญนั้นจะเป็นบทบัญญัติเพื่อให้การสืบต่ออำนาจในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับฉบับเดิมเป็นไปโดยราบเรียบ แต่บทเฉพาะกาลมักจะกลับกลายเป็นเงื่อนไขกำหนดให้ผู้มีอำนาจเดิมได้เปรียบทางการเมือง ซึ่งบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็มิได้เป็นข้อยกเว้น เพราะมีบทบัญญัติให้รัฐบาลทหารสามารถจะอยู่ในอำนาจได้ต่อไปอีกเป็นเวลา 4 ปี เป็นอย่างน้อย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

รัฐธรรมนูญฉบับที่ร่างออกมาได้อย่างรวดเร็ว และตามมาด้วยการจัดการเลือกตั้งที่เร็วมากเสมือนจะคืนอำนาจให้ประชาชน แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็กลับเป็นสิ่งที่ก่อปัญหาของความขัดแย้งทางการเมืองอย่างมาก จนนำไปสู่ประเด็นสำคัญของการแก้ไขข้อบัญญัติข้อหนึ่งคือ “กำหนดให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง” ในรัฐธรรมนูญฉบับถัดไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นผลมาจากการเรียกร้องอันยาวนานและผ่านการต่อสู้ที่น่าจดจำ สืบเนื่องมาตั้งแต่การเรียกร้องให้แก้ไขฉบับ พ.ศ. 2534 จนนำมาสู่การร่างใหม่ทั้งฉบับคือฉบับ พ.ศ. 2540 นี้ เป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นมากที่สุด และข้อสำคัญมีเนื้อหาและบทบัญญัติใหม่ๆ ที่ก้าวหน้าเสมือนจะสร้างกลไกการปกครองเพื่อให้เมืองไทยเป็นประชาธิปไตยแบบประชาชนกำกับจากเดิมที่เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน

ผู้จัดทำได้รับความเอื้อเฟื้อจากภาคกลุ่มงานพิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุ
สำนักวิชาการ สำนักงานเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร

1

รัฐธรรมนูญกับการพัฒนา การเมือง

การศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญในเมืองไทยนั้นได้มีมานาน ถ้าหากคิดตั้งแต่เวลาเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แต่กระนั้นการศึกษาก็จะอยู่ที่แง่มุมทางกฎหมายมากกว่าแง่มุมทางการเมือง และมีส่วนน้อยมากที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์กับการพัฒนาการเมืองของไทย ทั้งๆ ที่การเมืองเรื่องของรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเรื่องที่ควรจะต้องศึกษากันให้รอบด้าน เพราะรัฐธรรมนูญได้รับการยกย่อง และยอมรับทั้งโดยนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ว่าเป็นหลักของการปกครองแผ่นดิน เป็นแม่บทกฎหมายที่เป็นกติกากาการเมืองของสังคม ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือรัฐธรรมนูญจารีตประเพณี

เมื่อ พ.ศ. 2475 เพียง 30 วันหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว หลวงจักรปาณิศร์ชิลสุทธี ได้เขียนอธิบายและวิจารณ์พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับแรกของประเทศในเชิงเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญของประเทศอื่นๆ

ประกอบด้วย¹ นับเป็นหนังสือเล่มแรกภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินที่เขียนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ หนังสือ *การร่างรัฐธรรมนูญใหม่และบทความเรื่องรัฐธรรมนูญ*² ของ ไพโรจน์ ชัยนาม ผู้บรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญในมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ก็เป็นหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญอันเป็นเกณฑ์ทั่วไปที่น่าสนใจ เพราะพิมพ์ออกมาเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการพูดกันเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 จึงนับได้ว่าเป็นตำราไทยที่ว่าด้วยรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบกับที่มีชื่ออีกเล่มหนึ่ง

ต่อจากนั้นได้มีคนเขียนเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญออกมาเผยแพร่ความรู้กับประชาชนในลักษณะตำราเรียนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญกันอีกหลายคน เป็นตำราหลายเล่ม เช่น *หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป*³ ของ หยุต แสงอุทัย หรือ *เรื่องของรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง พร้อมด้วยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน*⁴ ของ โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ เป็นต้น แต่หนังสือที่ศึกษาเจาะจงเรื่องธรรมนูญกับการเมืองไทยก็คืองานของเสน่ห์ จามริกชื่อ *การเมืองไทยกับ*

¹ หลวงจักรปาณิศรีศิลาวิสุทธิ์, *อธิบายธรรมนูญปกครองแผ่นดินสยามเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สยามบรรณกิจ, 2475).

² ไพโรจน์ ชัยนาม, *การร่างรัฐธรรมนูญใหม่และบทความเรื่องรัฐธรรมนูญ* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พานิชสุภาพ, 2488).

³ หยุต แสงอุทัย, *หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป* พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538). หนังสือนี้พิมพ์มาแล้ว 9 ครั้งเป็นอย่างน้อย ฉบับพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2503.

⁴ โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, *เรื่องของรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง พร้อมด้วยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน* (กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 2517).

พัฒนาการรัฐธรรมนูญ⁵ อันเป็นงานที่ศึกษาทั้งการพัฒนาการเมืองไทยและการพัฒนารัฐธรรมนูญ ผู้เขียนได้บอกจุดมุ่งหมายเอาไว้ว่า “...เพื่อวิเคราะห์อธิบายพัฒนาการของการจัดระบบสัมพันธ์ทางอำนาจในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง...”⁶

การให้ความสำคัญกับประเด็นความสัมพันธ์ของการพัฒนาการเมืองไทยกับนัยในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับของผู้ศึกษาเองนั้นได้เกิดขึ้นมา เมื่อได้มีโอกาสเป็นกรรมาธิการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ. 2534 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีปัญหาทวิภาคีวิจารณ์อย่างมากมาตั้งแต่ตอนที่มีการร่าง และเมื่อประกาศใช้ก็ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองในประเทศเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่เหตุการณ์ร้ายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับนี้อีกหลายครั้ง

ความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาการเมืองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ที่จะศึกษาเพื่อความเข้าใจภาวะการเมืองไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงในระยะเวลาที่ผ่านมาตลอดทั้งเจ็ดสิบกว่าปี

รัฐธรรมนูญ

สำหรับความหมายของรัฐธรรมนูญนั้น เราควรที่จะได้ดูที่คำจำกัดความของรัฐธรรมนูญเองเป็นครั้งแรก เพื่อให้มีความเข้าใจในเบื้องต้นที่ชัดเจนตรงกัน แม้ว่าบัดนี้เมื่อกล่าวถึงรัฐธรรมนูญ จะมีผู้เข้าใจว่าเป็น

⁵ เสน่ห์ จามริก, การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษาและมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529).

⁶ เพิ่งอ้าง, ในคำนำไม่ตีพิมพ์เลขหน้า.

4 รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย

เอกสารกฎหมายแล้วก็ตาม ไม่เหมือนสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แผ่นดินใหม่ๆ ที่มีคนแก่งกล่าวให้คิดกันว่า “รัฐธรรมนูญ” เป็นชื่อของบุคคลที่เป็นทายาทของผู้นำในคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แผ่นดินของไทย

ที่จริงคำว่า “รัฐธรรมนูญ” นี้มีใช้เมื่อดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 และเป็นศัพท์บัญญัติของกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ที่ได้อธิบายความหมายไว้ชัดเจนว่า

“...ตามศัพท์แปลว่าระเบียบอำนาจหน้าที่ในการปกครองแผ่นดิน ‘รัฐธรรมนูญ’ แปลว่าระเบียบอำนาจหน้าที่ และ ‘รัฐ’ แปลว่าการปกครองแผ่นดิน เป็นคำที่ดัดแปลงมาจากวลีที่ว่า ‘พระธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน’ เพื่อให้กะทัดรัดขึ้น และเพื่อให้เป็นศัพท์ขลังตามสมควรแก่สภาพที่ศักดิ์สิทธิ์ คำว่า ‘รัฐธรรมนูญ’ นี้เป็นคำแปลมาจากภาษาฝรั่งว่า ‘Constitution’ เพราะวิธีการปกครองแบบนี้เป็นวิธีที่ดัดแปลงมาจากฝรั่ง ดังปรากฏในพระราชปรารภแห่งรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ 2) ว่า ‘เพื่อให้สยามราชอาณาจักรได้มีการปกครองตามวิสัยอารยประเทศในสมัยปัจจุบัน’”⁷

มีนักวิชาการทั้งต่างประเทศและไทยได้ให้ความหมายของรัฐธรรมนูญไว้หลายราย นักวิชาการรัฐศาสตร์ของฝรั่งเศส ออสติน แรนนี ได้ให้คำนิยาม

⁷ จากปาฐกถาทางวิทยุกระจายเสียงเรื่อง “รัฐธรรมนูญ” แสดงเมื่อคืนวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2476 โดยหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ อ้างถึงใน ไพโรจน์ ชัยนาม, รัฐธรรมนูญ บทกฎหมายและเอกสารสำคัญในทางการเมือง เล่ม 1 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 110.